

Avsnitt 40: Systematiskt elevhälsoarbete på Ramsele skola

- INFORÖST: Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för att alla barn, elever och vuxenstuderande oavsett funktionsförmåga ska nå målen för sin utbildning. I podden förklarar, fördjupar och diskuterar vi specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan.
- ERIKA: Hej och välkommen till Specialpedagogiska skolmyndighetens podd Lika värde. I dag ska vi prata om det viktiga arbete som sker på skolor runt om i landet för att stärka elevers hälsa, trygghet och lärande, det som är vårt elevhälsoarbete. Och gäst i dag är Anna Lagergren, rektor i Ramsele skola i Sollefteå kommun. Varmt välkommen Anna.
- ANNA: Tackar.
- ERIKA: Mm. Och med oss har vi också Monika Vigetun, som jobbar som samordnare på Specialpedagogiska skolmyndigheten, som i sin tidigare roll som rådgivare både har jobbat med rådgivning och också utbildat skolverksamheten när det gäller elevhälsoarbete. Varmt välkommen också du, Monika.
- MONIKA: Tack så mycket.
- ERIKA: Mm. Och jag som leder det här samtalet, jag heter Erika Bergman och jobbar som pressekreterare på Specialpedagogiska skolmyndigheten. Och i det här samtalet så ska vi ju få veta mer om och prata om det här elevhälsoarbetet som ni har i er skola i Ramsele, Anna. Men

först så skulle jag vilja ställa en fråga till er båda, om just det här begreppet. För vi pratar ju om ett elevhälsoarbete, det är det vi sätter i fokus nu. Men vad är skillnaden då, när man pratar om elevhälsoarbete, om man jämför med just begreppet elevhälsa. Vad skulle ni säga? Vill du börja Monika kanske?

MONIKA: Mm, jag kan börja här. Jag tänker att elevhälsa, det är ett av skolans absolut viktigaste uppdrag och kanske mer att det är ett tillstånd, det är det man vill uppnå, just att elever mår bra och att de utvecklas mot utbildningens mål. Och jobbet för att komma dit, det blir då elevhälsoarbetet, som både elevhälsoteamet, lärare och övrig skolpersonal ska göra tillsammans, för att det här är någonting som man har ett gemensamt ansvar kring. Och jag tänker också det här att få in elevernas delaktighet i det här arbetet.

ERIKA: Just det. Vad skulle du säga, Anna? Är det någonting som du vill lägga till?

ANNA: Ja, nej, Monica uttryckte det där jättebra. Men när jag satt och tänkte på det också tänker jag så här, ja men den samlade elevhälsan och elevhälsa, jag menar god elevhälsa, det är ju målet liksom. Men att elevhälsan också blir lite grann, om man ska titta på skillnaden, professionerna som man har att nyttja i arbetet och elevhälsoarbetet, det blir ju mer hands-on och där tycker jag att eleverna är ju den viktigaste delen.

ERIKA: Mm, just det. Och Specialpedagogiska skolmyndigheten, vi har under flera år haft en utbildning just med fokus på elevhälsoarbete och där rektor och elevhälsoteam har varit

inbjudna att gå tillsammans och där har du också varit med Monika, som en av dem som har varit med och lett den här utbildningen. Och det är också den utbildningen som ni i Ramsele har gått som start på den här förändringen som du har varit med om att genomföra. Hur ... eller hur såg det ut, ska jag säga, i er skola innan ni gick den här kursen, Anna? Vad hade ni för utmaningar när det kom just till den här frågan om elevhälsoarbete?

ANNA:

Ja, gud, vi hade jättestora utmaningar. Vi hade en personalgrupp som var jättemissnöjd och kände en känsla av otillräcklighet och ensamhet. Och vi hade mycket akuta åtgärder på alla plan, både lärare sprang på bollar och vi i EHT-teamet sprang på bollar. Långa möten, dagordningar som vi aldrig kom ... var färdiga med, det släpade vidare till nästa gång. Vi tyckte vi saknade tid hela tiden, för att jobba med elevhälsan och det var jättesvårt att få till någonting som skulle verka främjande och förebyggande, för den tiden saknades ju verkligen, för det akuta åt upp allting. Vi hade väldigt högt tryck på skolkurator, för det var som att ... det var som någon gud som skulle lösa allting till slut, ”ja, men vi skickar dem till skolkuratorn” och den skulle både handleda andra pedagoger och den skulle finnas till för eleverna. En väldigt tydlig vi-och-de-känsla, där personalgruppen var en del och EHT var som en del och vi tittade lite på varann, ja men ... Vi tänkte, ”EHT, ska inte de göra det här?” och de tänker ”ska inte de göra det här?”, liksom. Det var svårt att hitta tider att mötas på. Personalgrupp som också var trött, elever som var missnöjda och de tyckte inte de hade kontroll på sina studier och inte på någonting runtomkring dem. Det var liksom ...

ja, väldigt missnöjt på alla fronter, kan man säga. Och låga resultat har vi brottats med, så det är också en del i elevhälsoarbetet och framför allt hade vi också jättesvårt att möta upp de här elevgrupperna som inte bara infinner sig i ramen, utan som kanske har svårt att byta plats på olika tider och bli rörlig och de hade vi jätteutmaningar med. Så att det var jättetufft, jättesvårt och tungt att jobba i det här.

ERIKA: Känner du igen det här Monika som Anna beskriver? Jag tänker du i ditt jobb som rådgivare så har ju du mött många olika skolverksamheter.

MONIKA: Absolut. Det är en bild som jag känner väl igen. Och även om vi möter många olika slags skolor och man har, jag menar, både olika förutsättningar och olika utmaningar, så är det just den här svårigheten att komma bort från det åtgärdande arbetet. Det blir så mycket som hamnar på det akuta. Man har en ambition att vilja jobba med det förebyggande och hälsofrämjande, men man behöver stöd i hur:et, ”hur ska vi då göra?” Och det som Anna också sa, att både pedagoggruppen och även elevhälsoteamet upplever sig ensamma med det som utmanar. Och då blir det också lätt att man vill att någon annan ska göra det här åt mig, för jag räcker inte riktigt till. Så det vi ser, det är ett önskemål både om att hitta någon form av samverkan inom elevhälsoteamet och mellan elevhälsoteamet och övrig skolpersonal och pedagoger.

ERIKA: Mm. Men hur började ni då er resa, Anna, efter det här, när du hade träffat den här verks... din chef där, med att utveckla och förändra då, hur ni jobbade? Vad var startskottet för er?

2020-09-14

ANNA: Startskottet blev ju att vi kom in då på den här utbildningen och kunde genomföra den tillsammans, hela EHT. Och då i samma veva så fick jag en ny SYV och hon hade aldrig jobbat som det här tidigare och var lite grön, så att hon hoppade också av en slump med, vilket vi insåg sen var ju helt rätt [skratt], så där, men det var verkligen en slump till en början, så. Så att lite nya personer, den här utbildningen och redan vid andra träffen så var ju vi så här, hela gruppen bara brann, ”vi måste börja ändra nu. Vi måste organisera om.” Och när man ska göra ... ta ett helhetsgrepp över någonting, då är det ganska stora förändringar som måste göras organisatoriskt, just utifrån att vi kände att vi saknade tid att träffas. Så att det är liksom ... Vi gick ju den här utbildningen ... vi startade den på hösten, när vi startade upp och så gjorde vi ingenting i själva skolan förrän där i november började vi att processa lite mer lärarna, att vi måste ändra för att nå varann också. Och det var väl flera delar i alltihop som gjorde att skolan gjorde en stor omorganisation där, som startade upp i januari. Men i den organisationen så fanns det utlagd tid för lärarna som lektionstid, men som var träffar med elevhälsan på olika nivåer. Man träffas arbetslagsvis, tillsammans med EHT eller bara, som vi då kallar månadsmöten, där vi träffas alla. Så att hela den organisationen drog ju då i gång halvvägs in i utbildningen.

ERIKA: Vad fick ni för reaktioner då, då, när ni gjorde det här ... den här förändringen, från lärare och annan skolpersonal? Vad var responsen?

ANNA: Ja, där och då tror jag inte riktigt att man ... Det är svårt för för det första gick processen väldigt fort. Men jag tror inte där och då att man såg alla vinster [hör inte 0:08:12] utan det har liksom ramlat ner med tiden. Men i dag är ju responsen att vi har tid att träffas och man känner sig inte längre ensam, utan man känner delaktighet och det har blivit enklare att ta kontakt. Så att den responsen är ju en tydlig koppling till att vi har lyckats med just det där att finna tid och att alla kan komma till möten och man vet gången, när man ska ta upp olika saker och hur det ska gå till, att det har blivit tydliggjort. Och det är ju verkligen tack vare utbildningen.

ERIKA: Mm. Har ni fått några reaktioner också från elever eller vårdnadshavare, som man ju också har kontakt med?

ANNA: Jo, men det tycker jag. För det är ju så, när man jobbar på ... och ibland är det ... det är lätt att tycka att, ”ja, men vi är tydliga”. Men jag inser ju nu att förut så gick saker och ting för fort och utbildningen och omorganisationen har gjort att vi har fått så mycket mer verktyg i vår verktygslåda, både som EHT-team, men också att pedagogerna har det. Så att innan man väl är det att man känner att ”nej, men vi lyckas inte med den här eleven, vi kanske måste ta hjälp av någon extern ... ja, men BUP eller SPSM eller någon annan” ... Innan man är där så har det här gått så många varv i en ganska tydlig struktur, så att både elever och vårdnadshavare är med på tåget. Och det upplevde jag tidigare, att ibland det gick för fort och föräldrar inte hann med. Vi tyckte att vi hade hunnit sett mycket i skolan, men vi hade inte hunnit fått med de övriga. Så nu känns det mer

2020-09-14

att vi sitter på samma tåg och att vi processar det här hela vägen, så att när man väl kommer till att vi måste ta hjälp någon annanstans, då är alla med på samma tåg. Och det minskar alla de här känslosamma mötena som man kan ha, när det gäller någons barn som inte lyckas i skolan, det är ju liksom känsligt. Och det tycker jag är ett bra svar på organisationen och att vi är på rätt väg. Vi är inte färdiga.

ERIKA: Mm. Nu jag tycker ... Nu har du ju på många sätt beskrivit att det finns många förbättringar. Men om du skulle försöka så här lista då, vad tycker är bättre med det här arbetssättet som ni hade innan, vad skulle du sätta på den listan då?

ANNA: Den ökade delaktigheten till elever och vårdnadshavare och att eleven kommer in så mycket tidigare, det är ju absolut den främsta punkten. Det är lätt att prata om elever i sam... i stället för med och det var väl också någonting som vi ... man kan se nu när man tittar tillbaka, att det var det vi gjorde tidigare, för man tyckte man hade så god kännedom om eleven. Men det kan vara farligt ibland, man tror att man vet huru de tänker och vill. Så att elevdelaktigheten och att den har kommit in tidigare, det tycker jag är det bästa.

ERIKA: Mm. Finns det någonting som du tycker var bättre med arbetssättet som ni hade innan då? Någonting som du saknade, att ”det där skulle vi tagit med oss”? Eller ”tänk om vi kunde få fart på det där sättet att jobba igen”?

ANNA: Nej, det kan jag verkligen inte påstå att jag tycker att ... För att det som fungerade, det har vi ju med oss i det nya. Jag menar, det som fungerar ska vi ju göra mer av och det som vi inte funkar ska vi lämna. Och det var väl precis så ... det

vi gjorde. Vi hade en bra dagordning, den har vi tagit med oss och den har vi lyft upp på andra nivåer. Det var en bra struktur. Årshjulet fungerar bra bara man följer, det tar vi med oss, men vi gör det så här så att vi är mer systematiska och ett grundligare arbetare. Så att det som har funkade ur den gamla organisationen, det tog vi med in i den nya. Så ... nej, men ...

ERIKA: Så det fick liksom leva vidare då?

ANNA: Ja.

ERIKA: Och så kunde man vidareutveckla det, i stället för ...

ANNA: Ja. Man ... Ja, men alltså det blir ju så. Har man något som funkar, då slipar man på de detaljerna. Och nu har vi kört ett år och nu är vi inne på år två. Och det är klart, då har man ju slipat ytterligare på detaljerna lite grann, att "ja, men gud", man ser att den dagordningen som vi hade på EHT, den ska ju så klart upp på månadsmöte, uppföljning av skolplikt, du vet. Så att man liksom lyfter det en nivå till, så man slipar på detaljerna för varje termin när man har utvärderat och sett. Man blir aldrig färdig [skratt].

ERIKA: Nej, precis. Vad tänker du, Monika, nu när du lyssnar, om den här utvecklingsresan som Anna beskriver?

MONIKA: Jag blir ju både glad och imponerad när jag hör det här. Och jag tänker också, det Anna avslutade med att säga, att det här ... man blir ju inte klar, utan det är en ständigt pågående process. Och i vintras så hade jag förmånen att få besöka skolan. Och bland annat då satte jag mig ner med en grupp lärare och annan pedagogisk personal för att höra deras bild

av den här resan. Och de hade väldigt samstämmiga berättelser om utvecklingsarbetet och jag hörde nog bara att det fanns så många fördelar. Det var ingen som ville gå tillbaka till det gamla sättet att jobba. Man sa att det hade skett väldigt snabbt och det hade varit tufft jobb, men det var verkligen värt det. Jag tänkte också på att samtliga lyfte rektorns viktiga roll och jag hörde också att det fanns en stor tillit till dig, Anna, och ditt ledarskap som rektor, som man blir alldeles varm i hjärtat av att höra. Sen tänker jag också på den här resan som viktig i min nya roll som samordnare för samverkanskontor. Om jag bara kort, kort, så kan jag beskriva att ambitionen med samverkanskontoren, det är att vi ska arbeta närmare och mer proaktivt tillsammans med skolhuvudmännen i det länet där samverkanskontoret finns. Och dels ska vi tillsammans med skolhuvudman identifiera behov och på det sättet kunna erbjuda det stöd som blir bäst. Men det handlar också om att lyfta framgångsrika exempel och här tänker jag att Ramsele skola blir ett jätteviktigt exempel att lyfta ... ja, både i länet, men även nationellt, tänker jag. Skolor har, precis som jag sa förut, olika utmaningar och olika förutsättningar och då är det väldigt att även lyfta skolor, om man tänker då Norrlands inland, att det inte bara är storstadsfenomen med skolutveckling.

ERIKA:

Mm, just det. Skolan finns överallt och det måste finnas förutsättningar där den verkar. Men vilka faktorer eller förutsättningar då är det du ser, som gjorde den här resan som ju Anna och hennes kollegor har gjort möjlig?

2020-09-14

MONIKA: Ja, jag ser flera faktorer. Jag skulle säga att den enskilt viktigaste, det är ju rektor. Dels att Anna har varit så aktiv i utbildningen och sen så blev det också tydligt att det är hon som leder elevhälsoarbetet på skolan. Jag ser en drivande och modig rektor, som vågar göra förändringar. Sen tänkte jag också på det här med att avsätta tid när man är inne i ett utvecklingsarbete. Och från början så handlade det säkert om kursen, att både avsätta tid för egen inläsning och även för gemensamma reflektioner. Men att det här kanske är någonting man fortsätter med, det är ingenting som stannar av. Jag tänker också på vikten av att hålla i och hålla ut. Utvecklingsarbeten tar tid, men man måste börja. Och en yttre förutsättning för att det skulle bli den här stora effekten, tänker jag också, att det har funnits en kontinuitet, både i ledningen och i elevhälsoteamet, att man har kunnat omsätta det man har resonerat om i praktiken.

ERIKA: Vad tänker du, Anna, om det som Monika beskriver?

ANNA: Hon har ju rätt. Och jag tänker, när hon pratar kontinuitet så tänker jag också, jag har ju haft tur också, eller vad man ska kalla det. Men jag har startat upp, jag har varit här i sex läsår och jag har fått starta upp med samma gäng varje år. Så vi har också kunnat fortsätta där vi har avslutat. Jag har bytt skolsköterska och SYV, jag har fått någon lärare till där det har saknats. Men jag har liksom inte tappat bra personal som har varit med i utvecklingsarbeten. Och det är ju viktigt. Jag vet att många andra rektorskollegor brottas med att man tappar bra lärare och då är det risk också att det stannar upp, eller börjar halta någonstans. Och det har jag haft turen att slippa. Så det tänker jag är också en viktig del

i det här. Sen ... Det är klart att, du pratar om mod. Ja, så är det, att det var en stor omorganisation och vi undervisar nu på ett sätt som inte så många andra skolor gör. Och om det kan bidra till ökad elevhälsa, då måste man ju våga ta det steget liksom. Och det är väl någonting som jag tänker att man måste skicka ut. För skolan kan inte se ut som den gjorde när vi gjorde hela tiden, tänker jag, om hela övriga samhället förändras. Vi måste våga följa den utveckling som sker

ERIKA: Mm. På vilket sätt är det ni har förändrat då, undervisningen?

ANNA: Men vi har delat in alla ämnen i ämnesblock, där vi har fördelat praktiska, estetiska ämnen över tre block, så att vi ska ... barnen ska kunna ha två teoretiska ämnen blandat med de praktiska, estetiska. Och så jobbar man med de ämnena i två veckor och sen så går man in i ett nytt block, där man har två nya, teoretiska ämnen, blandat med de praktiska, estetiska, i två veckor. Och så sen är det sista blocket, för det är tre block, för det är det som krävs för att sprida alla skolämnena. Så lärarna också undervisar fyra veckor av sex, för två veckor är de som undervisningsbefriade och har möjligheter att möta upp elever utifrån resultat under sina veckor när man har undervisat och sitta ner i lugn och ro. Man har möjlighet att på djupet titta på sina resultat och analysera och göra allt det här som man upplever att man inte hade tid till förut. Också hinna prata med kollegor. Så att vi har frigjort mer planeringstid genom att styra om undervisningen. Och det här var också utifrån att man på elevrådet lyfte att hålla

kontroll på hur man låg till i alla ämnen när det bara är ett sammelsurium och man inte ser något start och något stopp. Även om det är start och stopp på lektionen, och det är tydligt vad vi ska göra i dag, så kan man inte se kursen eller hela paketet, vilket man kan se nu. Nu startar vi på måndag och nästa fredag, då är det här slut och då ska vi ha gjort det här och så får man en bedömning på hur man ligger till. Så det blir väldigt tydligt för eleverna.

ERIKA: Mm. Så det var också på elevernas önskemål då kan man säga ...?

ANNA: Ja, på det som ...

ERIKA: ... eller som en [hör inte 0:19:00]

ANNA: Ja, på det som kom in som missnöje, kan man säga liksom, så började de här trådarna växa hur man skulle ... Och så fick jag nys om att det fanns någon skola i Uppsala som jobbar så här, mycket, mycket större än den jag har, men därifrån växte det och så gjorde vi vår grej av det.

ERIKA: Mm. Spännande att höra. Och jag tycker det är intressant just precis det du säger då, att det är ett sätt att också ta vid och där elever själva har påpekat, ”ja, men det här ett önskemål, det är ett behov från oss” och så att försöka hitta ett svar på det.

ANNA: Jag menar, om det blir en stressfaktor att man inte kan hålla koll på när det ... hur man ligger till i ett ämne och då blir det stressigt inför betyg och bedömning och allt det här, då tänker jag att då är ju det en jätteviktig del i elevhälsoarbetet.

2020-09-14

ERIKA: Mm. Jag tänker om ni skulle få skicka med råd till dem som har lyssnat på det här samtalet och som blir inspirerade och vill börja den här resan som du har beskrivit Anna, vad skulle ni ge dem för råd då? Vill det börja, Anna?

ANNA: Ja, då tänker jag, att ska man tänka elevhälsa, för där landade jag ju någonstans bara, ska jag tänka på bara eleverna eller måste man tänka på alla? För jag tänker så här, trötta lärare sa jag i början, för det var det som ... jag fick en trött personalgrupp och en trött personalgrupp kan omöjligt sprida energi och glädje och allt det här som krävs för att få eleverna att lyckas. Jag tänker, ska man tänka elevhälsa så måste man tänka allas hälsa i stort och utgå ifrån det. Och sen tänker jag att utbildningen, den här som via SPSM, den är värd alla minuter man får offra, den är värd allt. Och sen tänker jag någon form av samsyn, för det var där vi landade ganska snabbt, att man måste ha en gemensam syn på var börjar elevhälsan och var slutar elevhälsan och kan man skriva sig fri från det? Det fanns jättemånga frågor så där liksom. Att verkligen stanna upp där och få en gemensam plattform och bygga långsamt därifrån, det tror jag på. Och avsätta tid, så att man har tid på alla nivåer att träffas.

ERIKA: Mm. Vad skulle du vilja säga Monika?

MONIKA: Ja, jag tyckte Anna sa det här väldigt bra. Och jag tänker på det här med samsyn kring uppdraget, att någonstans börja med det. Det här är någonting som vi ska göra tillsammans, det är ingen annan som ska göra jobbet åt oss, utan vi ska jobba ihop. Men hur ska vi då jobba ihop på just den här skolan? Hur ska det se ut? Och jag tror ju verkligen att både

2020-09-14

kursen och stödmaterial elevhälsa över huvud taget som finns på vår hemsida är ett bra strukturstöd. Och det som krävs då, det är att man, precis som Anna också säger, att man avsätter tid för det här.

ERIKA:

Just det. Det får bli så här viktiga slutord att skicka med. Tack så jättemycket, Anna Lagergren, rektor på Ramsele skola och Monika Vigetun, samordnare på Specialpedagogiska skolmyndigheten, för att ni var med i det här viktiga samtalet och pratade om vad ett elevhälsoarbete är för något och vad det innebär och att det är det här gemensamma uppdraget för en skola. Och jag vill också säga till dig som har lyssnat och som vill veta mer, att du kan gå in på vår webbplats och där läsa både webbsidor som beskriver elevhälsoarbete och där finns också ett webbaserat studiepaket som handlar just om elevhälsoarbete. Och här kan man också hitta mer information om den här distansutbildningen som Anna och Monika har berättat om. Och det finns också en inplanerad tematräff som sker digitalt, som det också presenteras på webbplatsen, där man kan få en hjälp in i det här stödmaterialet elevhälsa, som man kan ansluta via Zoom. Och sen vill jag också tipsa dig om att det finns fler inspelade poddavsnitt som handlar om elevhälsoarbete och fler avsnitt är på gång om det här viktiga området. Så jag hoppas att vi hörs och tack för att du har lyssnat.

INFORÖST:

Tack för att du lyssnat på Specialpedagogiska skolmyndighetens podd. Fler avsnitt kan du hitta på vår

webbplats och där poddar finns. Om du vill veta mer om oss och vilket stöd vi erbjuder, gå in på vår webbplats, spsm.se. Följ oss även på Facebook, Twitter och Instagram.